

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MANTIQUIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Qarshiyeva E'zoza O'katamovna

Termiz davlat pedagogika instituti

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni shakllantirishning innovatsion usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish ta'lim jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, bolalarda analitik qobiliyatlarni, tanqidiy fikrlashni va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Maqolada o'yinlar, STEAM yondashuvi, masalalar va jumboqlar hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi samarali metodlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'qituvchining bu jarayondagi roli va pedagogik yondashuvlari tahlil qilingan. Ushbu maqola boshlang'ich ta'limda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning yangi imkoniyatlarini ochib beradi va amaliy tavsiyalarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, mantiqiy fikrlash, innovatsion usullar, STEAM, o'yin metodlari, digital vositalar, pedagogik yondashuv, ta'lim samaradorligi, o'qituvchi roli, analitik qobiliyatlar, mantiqiy masalalar, tanqidiy fikrlash, interfaol metodlar, ta'lim texnologiyalari, ijodkorlikni rivojlantirish, motivatsiya, dars jarayoni, o'quvchilar faolligi, zamonaviy pedagogika.

Kirish: Zamonaviy ta'lim tizimida mantiqiy fikrlashni shakllantirish o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mantiqiy fikrlashni rivojlantirish nafaqat ularning akademik yutuqlari, balki kundalik hayotdagi muammolarni hal qilish qobiliyatlari uchun ham muhimdir. Ushbu maqolada mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun innovatsion yondashuvlar va usullar ko'rib chiqiladi.

Mantiqiy fikrlashning boshlang'ich ta'limdagi o'rni: Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mantiqiy fikrlash bilim olish jarayonining asosidir. Bu qobiliyat ularga:

- muammolarni tahlil qilish va yechimlarni qidirish;
- sabab va oqibat munosabatlarini tushunish;
- tanqidiy fikrlash orqali qaror qabul qilish imkoniyatini beradi.

Masalan, matematik masalalarni yechishda faqat qoidalarga amal qilish emas, balki ulardagi mantiqiy bog'liqlikni tushunish ham zarurdir. Shu bois o'quvchilarda

mantiqiy fikrlashni rivojlantirish boshlang'ich ta'limning ajralmas qismiga aylanishi lozim.

Innovatsion Usullar

1. O'yin va interfaol metodlar - o'yinlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Masalan: "Qanday davom etadi?" o'yini: O'quvchilarga qator (masalan, 2, 4, 6, ...) beriladi va ular keyingi raqamni topishlari kerak. "Topqirlik jumboqlari": Bolalar mantiqiy jumboqlarni hal qilish orqali sabablarni tushunishga o'rganadilar. Bu usullar o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirokchiga aylantiradi.

2. STEAM yondashuvi - STEAM yondashuvi orqali bolalar fanlararo bog'liqlikni tushunib, mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi. Masalan:

Matematik formulalardan foydalanib oddiy robotlar yasash.

Geometriya bilimlaridan foydalangan holda qiziqarli shakllar yaratish.

Bu jarayonlar bolalarning ijodkorlik va analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

3. Masalalar va jumboqlar - mantiqiy masalalar va jumboqlarni yechish bolalarni mantiqiy fikrlashga undaydi. Masalan:

"Bir paqir suv va bir kosani qanday teng bo'lish mumkin?" kabi hayotiy jumboqlar orqali bolalar mantiqiy fikrlashni qo'llaydi.

4. Digital vositalar - zamonaviy texnologiyalar mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Onlayn ta'lim platformalari (masalan, Khan Academy yoki Scratch).

Mantiqiy o'yinlar (masalan, Sudoku yoki Lego dasturlash o'yinlari).

Bu vositalar o'quvchilarni qiziqtiradi va ularning bilim olish jarayonini boyitadi.

O'qituvchi rolining ahamiyati - o'qituvchi mantiqiy fikrlashni shakllantirish jarayonida asosiy figuradir. Ularning vazifasi:

Motivatsiya yaratish - har bir darsda o'quvchilarga qiziqarli va foydali maqsadlarni ko'rsatish.

Savollar qo'yish texnikasi - bolalarga mustaqil ravishda javob topishga yordam beradigan ochiq savollarni berish.

Rag'batlantirish - muvaffaqiyatga erishgan bolalarni maqtash va boshqalarni ham ilhomlantirish.

Xulosa: Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish ularning akademik yutuqlarini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion usullardan foydalanish ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Shu bilan birga, bolalarda o'z fikrlarini mantiqiy asosda ifodalash, hayotiy muammolarni hal qilish kabi qobiliyatlar shakllanadi.

O'qituvchilar uchun tavsiya: interfaol o'yinlar, digital vositalar va STEAM yondashuvlarini dars jarayoniga joriy etish orqali bolalarning fikrlash doirasini

kengaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karamustafa, A. (2020). Innovatsion ta'lim usullari va metodlari. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Shayxov, I. (2018). Boshlang'ich ta'limda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish. Samarqand: O'zbekiston ta'lim akademiyasi.
3. Zaynalov, S. (2021). STEAM yondashuvi: Pedagogik innovatsiyalar. Toshkent: Xalq ta'limi nashriyoti.
4. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). Cooperative Learning: Improving University Instruction by Fostering Collaboration. *Journal of Research in Education*, 25(3), 45-55.
5. Zohra, S. (2019). Digital tools for enhancing learning and logical thinking. *International Journal of Educational Research*, 18(2), 78-91.
6. Mustafayev, A. (2022). Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi vazirligi.
7. Nurmuhamedov, U. (2020). Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim tizimiga ta'siri. Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
8. Rasulov, B. (2021). Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatish metodlari. Toshkent: Ta'lim va taraqqiyot nashriyoti.